

Διάλεξη 8^η

Κυριάκος Κυριαζόπουλος,
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Νομικής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

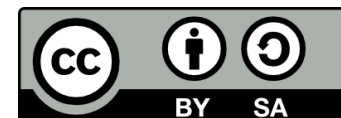

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα ενότητας

1. Η ανάδειξη των προκαθημένων και των επισκόπων την περίοδο της αδιαίρετης εκκλησίας

Σκοποί ενότητας

1. Να εξεταστούν οι τρόποι ανάδειξης προκαθημένων και επισκόπων κατά την περίοδο της αδιαίρετης εκκλησίας
2. Μελέτη των σχετικών κανόνων των οικουμενικών συνόδων και σχετικών πηγών

**Νέα θεματική: ανάδειξη
προκαθημένων και επισκόπων στην
καθολική και στις ορθόδοξες εκκλησίες**

Πριν την Α' οικουμενική σύνοδο

- Η γενική περίοδος που θα εξεταστεί είναι της αδιαίρετης εκκλησίας (μέχρι το σχίσμα του 1054 μΧ).
- Οι Ζωναράς και Βλάσταρης υποστηρίζουν ότι πριν την Α' οικουμενική σύνοδο ο μητροπολίτης είχε τη δυνατότητα επιλογής των επαρχιούχων επισκόπων της εκκλησιαστικής τους επαρχίας, ύστερα από την εκλογή των υποψηφίων για τις χηρεύουσες επισκοπικές έδρες από τους χριστιανικούς λαούς των επισκόπων τους (Ζωναράς στο Ράλλης - Ποτλής, 1852:129 και Βλάσταρης στο Ράλλης – Ποτλής, 1859: 255).
- Το σύστημα ανάδειξης των επισκόπων πριν την Α' οικουμενική σύνοδο, σχεδόν ταυτίζεται με το ισχύον σύστημα ανάθεσης των εκκλησιαστικών αξιωμάτων με παρουσίαση στην αρμόδια για την εγκατάσταση εκκλησιαστική αρχή, όπως ισχύει με βάση τους κανόνες 158-163 κώδικα κανονικού δικαίου της λατινικής εκκλησίας.

Α' οικουμενική σύνοδος

Η Α' οικουμενική σύνοδος (325μΧ) κατάργησε την αρμοδιότητα της εκλογής των υποψηφίων για μια χηρεύουσα επισκοπική έδρα από το λαό της οικείας επισκοπής και την μεταβίβασε στους επαρχιούχους επισκόπους της εκκλησιαστικής επαρχίας, σύμφωνα με τον 4ο κανόνα αυτής.

Άλλες σύνοδοι

- Το ίδιο έπραξε και η σύνοδος της Αντιόχειας που διεξήχθη το έτος 341 με τον 19^ο κανόνα (Ράλλης – Ποτλής 1853: 160-161)
- Οι παραπάνω κανόνες επικυρώθηκαν από τον 2^ο κανόνα της πενθέκτης οικουμενικής συνόδου
- Η σύνοδος της Λαοδικείας 364 (μΧ), της οποίας οι κανόνες επίσης επικυρώθηκαν από τον 2ο κανόνα της πενθέκτης οικουμενικής συνόδου, κατάργησε ρητά την εκλογή των υποψηφίων για μια χηρεύουσα έδρα από το λαό της οικείας επισκοπής ([κανόνες 12-13](#))

Ερμηνείες

- Ο Βαλσαμών στην εξήγηση του κανόνα 4 της Α' οικουμενικής συνόδου υποστήριξε ότι η αιτία της εν λόγω κατάργησης υπήρξε η αποφυγή του διασυρμού της ζωής των κληρικών από τους λαϊκούς (Ράλλης – Ποτλής, 1852: 123).
- Ο Ζωναράς εξηγώντας το 12ο κανόνα της Λαοδικείας θεωρεί ότι η αιτία της κατάργησης υπήρξε η δημιουργία ερίδων μεταξύ των λαών με αφορμή τις εκλογές (Ράλλης – Ποτλής, 1853: 182).

Αρμοδιότητα επιλογής των επισκόπων

- Η Α' οικουμενική σύνοδος αναγνωρίζει δύο κατηγορίες προκαθημένων στους οποίους αναγνωρίζει αρμοδιότητα επιλογής και χειροτονίας των επισκόπων, τους μητροπολίτες και τους επισκόπους των υπερμητροπολιτικών εδρών (δηλαδή Ρώμη, Αλεξάνδρεια , Αντιόχεια και άλλες)
- [6^{ος} κανόνας της Α' οικουμενικής συνόδου](#)
- Σύμφωνα με τον κανόνα 4, ο μητροπολίτης συνιστά την αρχή στην οποία ανήκει η επιλογή των επαρχιούχων επισκόπων της επαρχίας ύστερα από την εκλογή τριών υποψηφίων από τη σύνοδο της ίδιας επαρχίας. Ο μητροπολίτης επιλέγει έναν εκ των τριών ανεξάρτητα από τη σειρά κατάταξης τους, που προκύπτει από το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας που προηγήθηκε στη σύνοδο. Έτσι ερμηνεύουν τον εν λόγω κανόνα ο Ζωναράς, ο Βαλσαμών κι ο Αριστεινός (Ράλλης – Ποτλής, 1852: 122-124)

Το κύρος των γενομένων

- Οι Λατίνοι ερμήνευσαν με διαφορετικό τρόπο των 4ο κανόνα, δηλαδή ότι δεν αφορά την ανάδειξη των επισκόπων αλλά μόνο τη χειροτονία τους.
- Οι Ζωναράς και Βαλσαμών εξηγούν ότι και η λειτουργική χειροτονία των επαρχιούχων επισκόπων ανήκει στο μητροπολίτη. Στην αρμοδιότητα της συνόδου των επισκόπων της επαρχίας ανήκει μόνο η εκλογή τριών υποψηφίων από τους οποίους επιλέγει έναν ο μητροπολίτης, για να τον χειροτονήσει υπό λειτουργική έννοια στη συνέχεια, μαζί με δύο ή τρεις τουλάχιστον επισκόπους σύμφωνα με τον 1ο κανόνα των αποστόλων.
- Το κύρος των γενομένων, κατά το Ζωναρά, συνίσταται:
 1. στην αρμοδιότητα του μητροπολίτη να επιλέξει όποιον προτιμά από εκείνους που ψηφίστηκαν από τη σύνοδο των επισκόπων
 2. στο δικαίωμα του μητροπολίτη να χειροτονήσει σύμφωνα με τον 1ο κανόνα των αποστόλων εκείνον που επέλεξε
- Το κύρος των γενομένων, κατά τον Βαλσαμόνα, δεν εκτείνεται στο δικαίωμα του μητροπολίτη να χειροτονήσει υπό λειτουργική έννοια τον υποψήφιο τον οποίο επέλεξε.

Οι κανόνες της Αντιόχειας

- Οι όροι χειροτονία και κατάστασις που χρησιμοποιούνται στον 4ο κανόνα κατά το Ζωναρά είναι ταυτόσημοι και σημαίνει την ψήφο της συνόδου, δηλαδή την εκλογή του τριπροσώπου των υποψηφίων. Η επιλογή του ενός εκ των τριών καλείται από τον κανόνα το κύρος των γενομένων, ενώ κατά το Ζωναρά εκλογή και κατά τον Αριστεινό επιλογή.
- [Ο 19ος κανόνας της Αντιόχειας](#) προβλέπει ότι ο επίσκοπος δεν πρέπει να αναδεικνύεται, δηλαδή να χειροτονείται κατά την κανονική έννοια, χωρίς τη σύνοδο και την παρουσία του μητροπολίτη. Η παρουσία του μητροπολίτη, σύμφωνα με το Βαλσαμόνα, δε σημαίνει ότι αυτός πρέπει να συμμετάσχει στην εκλογή δεδομένου ότι «τούτου κωλύεται» αλλά ότι η σύνοδος δεν επιτρέπεται να προχωρήσει στην εκλογή του τριπροσώπου χωρίς την προτροπή του μητροπολίτη (Ράλλης – Ποτλής, 1853:161-162). Η σύνοδος των επισκόπων της επαρχίας πρέπει να είναι τέλεια προκειμένου να αναδειχθεί ένας επίσκοπος
- Σύμφωνα με [16ο κανόνα Αντιόχειας](#) είναι τελεία αν είναι παρών ο μητροπολίτης
- [Ο κανόνας 20 της συνόδου της Αντιόχειας](#) δεν επιτρέπει τη λειτουργία των συνόδων των επισκόπων χωρίς την παρουσία του μητροπολίτη.
- Η παραπάνω διαδικασία ανάδειξης των επισκόπων προβλέπεται από το [19ο κανόνα από τη σύνοδο της Αντιόχειας](#) για την εγκυρότητα της ανάδειξης.

Κανόνας 34 των αγίων αποστόλων

- Ο κανόνας 34 των αγίων αποστόλων προβλέπει την κατανομή της εξουσίας σε επίπεδο κεντρικής οργάνωσης και διοίκησης μιας αυτοκέφαλης εκκλησίας (που τότε ήταν η μητρόπολη) μεταξύ του προκαθήμενου μητροπολίτη και των μελών της συνόδου της αυτοκέφαλης εκκλησίας της μητροπόλεως.
- Ορίζει ότι η σύνοδος των επισκόπων της επαρχίας δεν επιτρέπεται να αποφασίζει τίποτα στα περιττά ζητήματα (κατά τον Ζωναρά τις υποθέσεις που υπερβαίνουν τη διοίκηση των επιμέρους επισκοπών και αφορούν την κοινή κατάσταση της εκκλησίας, κατά τον Βαλσαμόνα τα επέκεινα, τα πέρα της διοικήσεως χωρίς τη γνώμη του προκαθημένου μητροπολίτη)
- Άρα για να ληφθεί μια απόφαση για τα ζητήματα της αυτοκέφαλης εκκλησίας, που τότε ήταν μια επαρχία και είχε επαρχιακή σύνοδο με πρόεδρο το μητροπολίτη, έπρεπε να συμπίπτει η γνώμη του προκαθημένου με εκείνη της πλειοψηφία των μελών της επαρχιακής συνόδου.

Ο 6^{ος} κανόνας της Α' οικουμενικής συνόδου

- Από τον 6ο κανόνα της Α' οικουμενικής συνόδου προκύπτει κατ' αναλογία η διαμόρφωση της κοινής απόφασης των επισκόπων, εξαιρουμένου του προκαθημένου, με την απόλυτη πλειοψηφία σε περιττά ζητήματα (αυτά που ανήκουν στην αρμοδιότητα της αυτοκέφαλης εκκλησίας).
- [Κανόνας 6 της Α' οικουμενικής συνόδου](#)
- Κατά συνέπεια, η εξουσία της τέλειας συνόδου ανήκει κατά 50 % στον προκαθήμενο και κατά 50% στα μέλη της συνόδου, δηλαδή στην πλειοψηφία τους.

Η θέση των μητροπολιτών

- Ο κανόνας 9 της Αντιόχειας συμφωνεί με τον κανόνα 34 των αποστόλων προσθέτοντας μια πολιτικοεκκλησιαστική αιτία για την οποία η συνοδική νομοθετική εξουσία θέσπισε τα πρεσβεία τιμής του μητροπολίτη.
- Ο κανόνας 39 της συνόδου της Καρθαγένης (418 ή 419μΧ) που επικυρώθηκε από τον κανόνα 2 της πενθέκτης προβλέπει ότι ο επίσκοπος προκαθήμενος δεν πρέπει να προσαγορεύεται έξαρχος ή άκρος των επισκόπων αλλά μόνο επίσκοπος της Α' οικουμενικής συνόδου καθέδρας (αιτιολόγηση από τον Αριστεινό [Ράλλης – Ποτλής, 1853:404-405]).

Βιβλιογραφία

1. [Γ.Α. Ράλλης & Μ. Ποτλής \(1852\), Σύνταγμα θείων και ιερών κανόνων, Τόμος Β΄, Αθήνα, Εκ της Τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος](#)
2. [Γ.Α. Ράλλης & Μ. Ποτλής \(1853\), Σύνταγμα θείων και ιερών κανόνων, Τόμος Γ΄, Αθήνα, Εκ της Τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος](#)
3. [Γ.Α. Ράλλης & Μ. Ποτλής \(1859\), Σύνταγμα θείων και ιερών κανόνων, Τόμος ΣΤ΄, Αθήνα, Εκ της Τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος](#)
4. [Κώδικας κανονικού δικαίου της λατινικής εκκλησίας](#)
5. [Κανόνες Α΄ οικουμενικής Συνόδου](#)
6. [Κανόνες της εν Λαοδικεία Συνόδου](#)
7. [Αποστολικοί κανόνες](#)
8. [Κανόνες της εν Αντιόχεια τοπικής Συνόδου](#)
9. [Κανόνες της εν Καρθαγένη τοπικής Συνόδου](#)
10. [Κανόνες της πενθέκτης οικουμενικής Συνόδου](#)

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γιώργος Μαριάς
Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2016

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

